

KAMU YÖNETİMİNİN DEĞİŞİM SÜRECİNDE YÖNETSEL DEMOKRASİ

Ramazan ŞENGÜL

Kocaeli Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Doç. Dr.

E-posta: rsengul41@hotmail.com

N.İşıl ÇETİNKAYA

Kocaeli Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

Araştırma Görevlisi

E-posta: işil_c@hotmail.com

ÖZET

İdari reform politikalarının sonucu olarak kamu yönetimlerinin rollerinde ve toplumla olan ilişkilerinde değişim yaşanmaktadır. Vatandaşların yönetsel süreçlere aktif katılımını içeren yönetsel demokrasi idari reformların ortak hedefidir. Çalışma, kamu yönetiminin değişim sürecinin önemli bir eksenini olan yönetsel demokrasiyi incelemektedir. Çalışmanın ilk bölümünde kamu yönetiminin değişim gereği ve boyutları üzerinde durulmuştur. İzleyen bölümde ise geleneksel yönetimden günümüze kadar yaşanan değişim sürecinde kamu yönetimi ile yönetsel demokrasi ilişkisi analiz edilmiş ve elde edilen bulgular değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Değişim, Yönetsel Demokrasi

Alan Tanımı: Kamu Yönetimi (Modernleşme ve Değişim)

ADMINISTRATIVE DEMOCRACY IN THE PROCESS FOR CHANGING OF PUBLIC ADMINISTRATION

ABSTRACT

A change has been experiencing in public administrations's roles and their relations with society as a result of administrative reform policies. Administrative democracy that includes citizens's active participation in administrative processes is the shared aim of administrative reforms. This study examines administrative democracy which is an important axis of public administration's evolution process. The first chapter of the study is about, need for change in public administration and its dimensions. In the following chapter, relationship between

public administration and administrative democracy, in the transition process from traditional administration to the present day, has been analyzed and findings have been evaluated.

Keywords: *Public Administration, Change, Administrative Democracy*

JEL Code: H83 - Public Administration

1.GİRİŞ

Dünya üzerinde her alanda yaşanan değişimlerden kamu yönetimlerinin etkilenmemesi beklenemez. Küreselleşmenin başat bir faktör haline geldiği günümüzde kamu yönetimlerinin geçmişin yönetim anlayışı ve mekanizmalarıyla değişen toplumsal talepleri karşılaması zorlaşmakta ve yönetim süreçlerinde sorunlar ağırlaşmaktadır. Prosedürlere boğulmuş, karmaşık iş görme usullerine sahip, ağır işleyen ve katı hiyerarşik yapıdaki kamu yönetimleri idari reformların hedefindedir. İdari reformlarla kamu hizmet politikalarında verimlilik, etkinlik, kalite gibi değerler baskın hale gelirken yönetilenlerle olan ilişkiler yeniden dizayn edilmektedir. İdari reform politikalarının başarısı etkin ve vatandaş odaklı kamu yönetimlerinin oluşturulması üzerinden değerlendirilmektedir.

Demokrasi düşüncesindeki değişim kamu yönetimi ile bireyler arasındaki ilişki modelini etkileyerek bireyi odak haline getirmektedir. Temsili demokrasinin açıklarını kapatmak üzere geliştirilen katılımcı demokrasi modelleriyle vatandaşlara yönetim faaliyetlerine katılım konusunda yeni kanallar açılmaktadır. Daha aktif konuma geçen vatandaşların siyasal iktidarlardan beklentisi şeffaf, hesapverebilir, vatandaşa taleplerine duyarlı, danışma ve müzakereye önem veren kamu yönetimlerinin oluşturulmasıdır. Kamu yönetimi ile bireyler arasında katılımcılık üzerine kurulan ilişki artık yönetsel demokrasi (*démocratie administrative*) kavramıyla betimlenmektedir. Bireylere yeni haklar ve yönetime yeni sorumluluklar getiren yönetsel demokrasi sayesinde geleneksel yönetsel ilişki modeli yenilenme sürecine girmiştir.

2.KAMU YÖNETİMİNDE DEĞİŞİM GEREĞİ

Kamu yönetimleri uzun süre demokratikleşme reformlarının dışında kalmışlardır. Klasik örgütlenme ve işleyişlerini muhafaza eden kamu yönetimleri faaliyetlerini dış çevreye kapalı, sır ve gizliliği esas alan bir anlayış çerçevesinde yürütmüşlerdir. Yönetsel politika ve kararlar, kamu kurumlarının kendi içlerinde hazırladıkları ve daha sonra topluma ilan ettikleri tercihleri ifade etmiştir. Kamu yararını belirleme tekeline sahip olan kamu bürokrasisi, hizmet kullanıcılarını yönetsel sürecin parçası olarak algılamamıştır. Kamu yönetiminin ussal şekilde

çalışması için gerekli olduğu ileri sürülen bu yönetim yaklaşımı zaman içinde tartışmaların odağı haline gelmiştir.

1980’li yıllardan itibaren kamu yönetimi alanında paradigma değişimi güncellik kazanmıştır. Yeni kamu yönetimi olarak adlandırılan bu anlayış geleneksel yönetim anlayışının örgütlenme modeline karşı çıkmakta, devletin faaliyet alanının daraltılmasını savunmakta, kamu yönetiminin siyasi yöneticiler ve toplumla olan ilişkilerinde değişimi ileri sürmekte ve piyasa ve toplum merkezli rasyonellik düşüncesini esas almaktadır (Eryılmaz, 2011:47-50). Kamu yönetimlerinin performansından hoşnut olmayan siyasi aktörler geleneksel yönetim anlayışının kalıplarını kırarak değişimi başlatmışlardır. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de girişilen yönetsel reform programları daha etkin kamu yönetimlerinin inşasını hedeflemiştir. Bu ülkelerde özel sektörde görülen ve başarılı sonuçlara kaynaklık eden yönetim prensiplerinin kamu kurumlarında uygulanmasına yönelik açılımlar gerçekleştirildi. Kamu yönetimleri için yeni amaç, hedef ve değerlerin kabul edilmesi ile değişim süreci şekillenmiş oldu.

OECD ülkelerinde kamu yönetiminde değişimi gerektiren unsurlar benzer nitelikler taşımaktadır. Bu unsurlar arasında kamu mali yönetimindeki krizler, vatandaşların siyasi iktidarlardan beklentilerinin değişmesi ve bu çerçevede şeffaflık, hesapverilebilirlik ilkelerinin değer kazanması, kaliteli hizmet talebi, sivil toplumun yönetime katılma isteklerindeki artış ve teknolojik gelişmeler baskın unsurlardır (Başbakanlık, 2003:33-34). Yönetişim, bağımsız idari otoritelerin tesisi, kamu personel reformu, yönetimde şeffaflık, desantralizasyon politikaları, kamu mali yönetiminde değişim, e-devlet gibi alanlarda birçok Avrupa ülkesinde idari reformlar yapılmıştır (Ziller, 2003:72-77).

Teknolojik alanda yaşanan değişimlerin kamu yönetimlerine etkisi yadsınamaz bir gerçekliktir. Elektronik yolla yapılan iletişimin yaygınlaşması sonucunda kamu kurum ve kuruluşları e-hizmet yolunu sıklıkla kullanmaya başlamıştır. Kamu hizmeti sürecini basitleştirmesi, prosedürleri azaltması, talepleri hızlı şekilde sonuçlandırması, hizmet maliyetlerini düşürmesi, vatandaşların her yerden yönetime ulaşmasını mümkün hale getirmesi elektronik ortamda hizmet sunmanın belli başlı avantajlarıdır. Elektronik iletişim, kamu yönetiminin klasik işgörme yöntemlerini değişime uğratmaktadır. Bilgisayarla donatılmış kamu binalarında memurlar, elektronik ortamda vatandaşlarla yüzyüze gelmeden talepleri işleme koymaktadır. Elektronik hizmet politikaları sonucunda yönetsel ilişki sanal bir nitelik almaktadır. Elektronik iletişim modeli, yönetim ile kamu hizmeti kullanıcıları arasındaki bariyerleri ortadan kaldırmada elverişli imkanlar sunmaktadır.

Birçok ülkede kamu yönetimlerine yönelik hukuki düzenlemelerin ortak noktası, vatandaşların odak alınmasıdır. Hukuki metinlerin genel gerekçelerinde sistematik olarak yönetimle vatandaş arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi, vatandaş memnuniyetinin sağlanması gibi amaçlar belirlenmiştir. Vatandaşlar, bu düzenlemelerin temel kazanımı konumundadır (Warin, 2002:438).

Şeffaflık ve yönetime katılımın artması, yönetim sürecinin yasallığını ve kalitesini olumlu anlamda etkilemektedir. Bu kavramların yerleştirilmesi demokratik hedeflerin gerçekleştirilmesi ve kamu politika sürecinin etkinleşmesi açısından önem arz etmektedir (Coglianese, 2008: 3). Siyasal iktidarlar, politikalarının rasyonelliği konusunda halka danışmanın gerekliliğine gittikçe daha fazla kanaat getirmektedirler. Kamu politikalarının başarısı vatandaşlar tarafından doğru algılanmalarına ve desteklenmelerine bağlıdır. Siyasal iktidarlar yeni yöntem ve araçlar bularak kamu politika sürecine katılan aktör sayısını artırma arayışına girmişlerdir (OCDE, 2005:47).

Devletin modernizasyonuna yönelik politikalarda yönetimin vatandaşa yaklaştırılması artık değişim politikalarının temel vektörlerinden birisi olmuştur. Yönetimsel demokrasi, kamu hizmet politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında vatandaşların sürecin parçası haline getirilmesini ve yönetimsel ilişkinin demokratikliğinin güçlendirilmesini hedeflemektedir.

3.KAMU YÖNETİMİNDE DEĞİŞİMİN VEKTÖRLERİNDEN BİRİSİ OLARAK YÖNETSEL DEMOKRASİ

3.1.Siyasal Demokrasiden Yönetimsel Demokrasiye

Siyasal katılım ve yönetimsel katılım birbirinden ayrılması gereken iki kavramdır. Siyasal katılım çoğunlukla siyasal temsilcilerin seçimi sürecinde halkın tercihlerini belirtmesi olarak ifade edilirken yönetimsel katılım, vatandaşın yönetim sürecine dahil olmasıdır (Wang, 2007: 267). Hükümet sistemi olarak demokrasi, vatandaşların rızasına dayanmakta olup siyasal içeriğe sahiptir. Vatandaşların kamusal faaliyetlerin planlanması ve icrasını seçtikleri temsilciler vasıtasıyla görmesi en yaygın demokratik rejim örneğidir. Temsili demokrasi olarak adlandırılan bu yönetim anlayışında kanunları yapma ve uygulama görevi vatandaşların seçtiği temsilcilere bırakılmıştır. Kamu yönetiminin tarafsız ve siyasal yöneticiler karşısında sorumlu olduğu temsili demokraside hükümetler halkın hizmetinde olup vatandaşlar “demokrasinin kalbi” olarak kabul edilir (OCDE, 2002:19).

Demokratik anlayışta temsilcilerin yönetme gücü halka dayanmaktadır. Seçilmiş temsilcilerin kendileri tarafından göreve getirilen ve yine kendileri tarafından

görevden alınabilen memurlara güçlerini devretmesi demokrasiden uzaklaşılmasına neden olmaktadır. Sosyal statüsü ve sahip olduğu kimi beceriler sayesinde atanmış kamu görevlileri doğrudan demokrasinin işlevselliğini engellemektedir (Mosher, 2003: 19). Uygulamada kamu otoriteleri yönetme faaliyetine ilişkin kamu gücünü kendi tekellerine almakta ve vatandaşlara inisiyatif tanıma konusunda çok istekli davranmamaktadırlar (Doğan, 1998:131). Bazı kamu yöneticileri vatandaşlar ile yakın ilişkileri önemserken, birçoğu etkinliği azaltacağı düşüncesiyle vatandaşın fikrini almaya yanaşmamakta, fikirlerini alsa da bunları uygulamaya yansıtmamaktadır (King vd., 1998: 323).

Yönetimde katılımcı demokrasi uygulamaları eski olmakla beraber bu uygulamalar yönetsel demokrasiyle yeni bir çıkış yaşamaktadır. Vatandaşlara kamu hizmetlerine katılım imkanının tanınmasıyla temsili demokrasinin açıkları kapatılmaya çalışılmaktadır (Chevallier, 2011:224-225).

Siyasal demokrasinin yönetsel demokrasinin temeli olduğunu belirten Viguiet (2000:381-384), yönetsel demokrasi konusunda net bir tanım yapmanın zorluklarını dile getirmektedir. Benzer yaklaşım sergileyen Daugeron (2011:21-37), siyasal anlamda kullanılan demokrasi kavramının yönetsel anlamda kullanılmasının sorunlarla karşılaştığını söylemektedir. Siyasal içeriğe sahip demokrasi kavramının olduğu gibi yönetsel alana aktarılmasının kavram üzerinde belirsizlik oluşturduğu kanısındadır. Bu nedenle yönetsel demokrasi kavramının içeriğinin belirlenmesi gereğini savunmaktadır.

Yönetsel demokrasi kavramının net olmadığı ve tam kabul edilmiş bir tanımı olmadığını belirten Le Clainche (2011:40), yönetsel demokrasinin prosedüral veya kararların içeriği açısından tanımlanabileceğini belirtmektedir. Prosedüral açıdan yönetsel demokrasi, yönetim bazında uygulanan seçim, vatandaşlık gibi demokratik prosedürleri kapsamaktadır. İçerik açısından yönetsel demokrasi ise yönetsel faaliyetlerin vatandaşların iradesi doğrultusunda gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. Yönetsel demokrasi kavramı vatandaşlara kamu kurumlarıyla olan ilişkilerinde yeni roller veren resmi ve gayri resmi süreçlere referansta bulunmaktadır. Vatandaşlar, kamu kurumlarının aldığı kararlara uyma zorunluluğunda olan pasif süje konumunu terk etmekte ve yönetsel iktidarın kullanımında aktif bir konuma yükselmektedir (Mendes, 2011:106).

3.2.Yönetsel Demokrasinin Yönetsel İlişkiye Yansımaları

1960'lı yıllardan itibaren yönetilen figüründe değişiklikler yaşanmıştır. Yönetim karşısındaki konumuna göre yönetilenlerin aktör, müşteri, vatandaş niteliği ön plana çıkmıştır. Diğer figürleri de kapsayan vatandaş niteliğinin ön plana

çıkartılması birçok Avrupa ülkesinde vatandaş şartlarının hazırlanmasına kaynaklık etmiştir. Bu süreçte yeni figürü ifade etmek üzere "yönetmel vatandaşlık" (*citoyennité administrative*) kavramının kullanılması, bağımlı yönetilen figüründen kopuşu sergiler. Yönetmel vatandaşlık gereğince yönetilenler artık kimi haklara sahip olmakta ve kuralların yönetilenlere empoze edildiği anlayış terkedilmektedir. Yönetmel vatandaşlığın savunduğu husus yönetilenlerin yönetim süreçlerine dahil olmasıdır (Chevallier, 2000:576).

Günümüzde katılım yöntemleri çeşitlilik göstermekte ve yeni yöntemlerle desteklenmektedir. Yurttaş girişimleri, planlama çemberleri, yurttaş kurulları, gelecek atölyeleri, toplumcu örgütlenme, kamuoyu yoklamaları, halk toplantıları, elektronik demokrasi, gibi yöntemler yaygınlaşmaktadır (Çukurçayır, 2002:128-152). Bu yöntemlerin ortak özelliği klasik temsil şemasını aşmalarıdır (Poirot-Mazères, 2011:301).

Yönetmel demokrasiyi hayata geçirmek üzere çeşitli politikalar uygulanmaktadır. İtalya'da "yatay subsidiarite" konsepti anayasaya girmiştir. Bu konsept, kamu hizmet politikalarında vatandaşların rolünü temel unsur haline getirerek devlet, bölge, il ve komünlerin vatandaşların katkılarını almalarına hukuki güvence sağlamaktadır (Waintrop, 2011:211).

Fransa'da yönetim ile vatandaş arasında yakınlaşmanın sağlanmasına yönelik ortak kurul politikaları yaygın bir uygulamadır. Vatandaşların yönetime katılmasını amaçlayan bu yönetim anlayışı danışmacı yönetim (*administration consultative*) olarak adlandırılmaktadır (Le Clainche, 2011:41-45). Diğer yandan kamu anketleri mekanizması vatandaşlara kentsel politikaların belirlenmesinde söz hakkı vermektedir. Kentsel alanlarda yapılacak fiziksel değişimlerden önce ilgili yerleşim yerinde yaşayanların görüşünün alınması hukuki güvenceye bağlanmıştır. İmar planları gibi kent yaşamını ilgilendiren birçok hukuki belgenin değişimi veya kabulünde halkın katılımının sağlanması bir zorunluluktur.

ABD'de danışma komiteleri en bilinen yönetmel demokrasi örneğidir. Danışma komiteleri coğrafi, tarım, kamu sağlığı, yiyecek-içecek gibi çok farklı alanlarda kurulmaktadır. 1972 Kanununa göre danışma komitelerinin kompozisyonu farklı görüşlerin temsiline olanak sağlayacak şekilde oluşturulmalıdır (Rosenbloom, 2006:262).

Avrupa Birliği (AB), yaptığı hukuki düzenlemelerle yönetmel demokrasiye yönelik açılımlar gerçekleştirmektedir. Maastricht Anlaşması, AB'nin vatandaşa yaklaştırılması anlayışını benimsemiştir. Bu bağlamda subsidiarite prensibi

anlaşmaya dahil edilmiştir. Lizbon Anlaşması'nda ise "daha iyi yasa yapmak" başlığı altında vatandaş katılımı özendirilmektedir (Jacqué, 2011:80).

Yönetmelik demokrasiyi tesis etmek ve hukuki mahiyet kazandırmak amacıyla birçok ülke tarafından kamu hizmeti şartı veya vatandaş şartı ismi altında yönetmelikler kabul edilmektedir. Kamu hizmeti şartlarında yönetmelik demokrasiye yönelik genel prensipler bulunmaktadır. Hukuki metinlerde genel prensiplerin olması, yargı organlarına somut hususların ötesine geçerek yeni anlayışları ortaya koymasına imkan sağlamaktadır (Maisl vd., 1984:147).

Kamu hizmeti şartları devletle bireyler arasında azalan güveni güçlendirme işlevine sahiptir. Şartlar, kamu kurumlarının kendi faaliyetleri konusunda vatandaşları bilgilendirmesini içerdiği gibi vatandaşlara kamu politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesinde doğrudan ve aktif rol vermektedir. Şartlar, vatandaşlara kamu politika sürecine etki imkanı sağlamaktadır (Bouckaert, 2003:44-45).

Türkiye'de 2009 yılında yürürlüğe giren Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul Ve Esaslara İlişkin Yönetmelik kamu yönetimi ile vatandaşlar arasındaki ilişkileri yeniden düzenlemekte ve bu bağlamda kamu kurumlarına ödevler yüklemektedir. Yönetmelik, kamu hizmetinden yararlananların yönetilen niteliğini değil, vatandaş niteliğini ön plana çıkarmaktadır. Kamu yönetiminin işleyişinde yenilenmenin sağlanması için birkısım genel prensipler benimsenmiştir. Kamu yönetiminin etkin, verimli, hesap verebilir, vatandaş beyanına güvenen ve şeffaf hale getirilmesi temel hedeftir. Bu bağlamda kamu hizmetlerinin hızlı, kaliteli, basitleştirilmiş, düşük maliyetli, vatandaşa en yakın yerde ve mümkün olduğunca elektronik ortamda sunulması sağlanmalıdır.

Bireyleri yönetim süreçlerine dahil ederek katılımcı yönetim anlayışını geliştirmek üzere Türkiye'de özellikle yerel yönetim kanunlarında demokratik açılımlar benimsenmiştir (Şengül, 2007:1081-1085). Bir yerleşim yerinin belediye olmasında, belediyelerde birleşme ve katılmalarda halkın görüşüne başvurulması belediye kanununda öngörülen bir düzenlemedir. Belediyeler ve il özel idarelerinin stratejik planlarını hazırlarken sivil toplum kuruluşlarının görüşlerini almaları kanuni gerekliliktir. Sivil toplum kuruluşlarının belediye ve il özel idarelerinde ihtisas komisyonlarının çalışmalarına katılımı mümkün hale gelmiştir. Belediyeler ve il özel idarelerine yerel halkın, hizmetlere ilişkin talep, beklenti ve görüşlerini kamuoyu yoklaması ve araştırma yoluyla öğrenme imkanının sağlanması yönetim ile vatandaş işbirliğini hedeflemektedir. Yerel seçilmişlerle vatandaşları bir araya getiren ve kentin vizyonuna ilişkin politikaların belirlendiği kent konseyleri belediye kanuna göre kurulan ve

vatandaşla yönetim arasındaki ilişkinin demokratikliğini güçlendirmeye yönelik bir yapılanmadır. Yerel yönetim kanunları, hemşehrilerin gönüllü olarak yerel kamu hizmetlerine katılımını benimsemekle yönetsel demokrasi imkan ve araçlarını genişletmiş olmaktadır.

4.SONUÇ

Geleneksel yönetim modelinin kamu hizmet politikalarındaki etkinliğinin zayıflaması yeni arayışları gündeme getirmiştir. Devletin ve onun yürütme aygıtı olan kamu yönetiminin değişen ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasal şartlara adaptasyonu toplumsal beklenti haline gelmiştir. Kamu yönetimlerinden, verimlilik, etkinlik, kalite, şeffaflık, hesapverilebilirlik gibi birçok yeni yönetsel ilke ve değeri kamu hizmet politikalarına yansıtılmaları beklenmektedir.

Yönetim ile yönetilen ilişkileri değişim sürecinin odak noktasını oluşturmaktadır. Toplumun bilinçlenmesi yönetim anlayışı ve tekniklerinin güncellenmesini ve yönetimle vatandaşlar arasında interaktif ilişkiyi gerektiriyor. Devletin vatandaşların hizmetinde olduğu anlayışının tesisi vatandaşların yönetim sürecine katılımını zorunlu kılmaktadır. Yönetsel demokrasiyi gerçekleştirmeye yönelik idari reformların ortak noktası kamu hizmet kullanıcılarına yönetim karşısında aktif bir konum kazandırmaktır.

Yönetsel süreçlere vatandaş katılımının olması yönetimin etkinliğine katkı sağlamak içindir. Yönetsel demokrasi sayesinde yönetimle toplum arasındaki erişebilirlik ilişkisi güçlenmekte ve yönetsel faaliyetler anlaşılabilir hale gelmektedir. Çeşitli yönetsel demokrasi araçlarıyla kamu hizmeti tüketicilerinin görüş ve önerilerinin alınması yönetsel karar ve uygulamaların iyileşmesine ve kalitesinin artmasına katkı sağlar. Yönetim uygulamaları vatandaş tarafından desteklendiğinde yönetsel meşruiyetin tesisi ve kurumsallaşması kolaylaşmaktadır.

Yönetsel demokrasiye beklenen yararların sağlanması katılımcı anlayışın sağlam zeminde gerçekleştirilmesine bağlıdır. Yönetsel demokrasiye kamu yönetiminin birey ve toplumsal kesimlerin önerilerini dikkate alma hususunu içselleştirmesi yönetsel demokrasiye geleceği için hayati öneme sahiptir. Kamu yönetimiyle vatandaşlar arasında etkileşimin sağlanamaması veya bu etkileşimin kamu politikalarına yansıtılmaması yönetsel demokrasiye içeriğinden koparabilecek bir olgudur.

KAYNAKÇA

- Bouckaert, Geert. “*La Réforme de la Gestion Publique Change-t-Elle Les Systèmes Administratifs*”, Revue Française d’Administration Publique. 105-106, 2003, 39-54.
- Başbakanlık, Değişimin Yönetimi İçin Yönetimde Değişim. Ankara, 2003.
- Chevallier, Jacques. “*De L’administration Démocratique A La Démocratique Administrative*”, Revue Française d’Administration Publique. 137-138, 2011, 217-227.
- Chevallier, Jacques. “*La Transformation de La Relation Administrative: Mythe ou Réalité*”, Recueil Dalloz. 38, 2000, 575-584.
- Coglianesi, Cary, Heather Kilmartin & Evan Mendelson, Transparency and Public Participation in the Rulemaking Process: A Nonpartisan Presidential Transition Task Force Report. University of Pennsylvania Law School, 2008.
- Çukurçayır, M. Akif, Siyasal Katılma Ve Yerel Demokrasi. Konya: Çizgi Kitabevi, 2002.
- Daugeron, Bruno. “*La Démocratie Administrative Dans La Théorie du Droit Public: Retour Sur La Naissance d’un Concept*”, Revue Française d’Administration Publique. 137-138, 2011, 21-37.
- Doğan, İlyas. “*Yönetilenlere Katılım Yollarının Kısıtlanması Güçlü Devlet Anlamına Gelir mi?*”, Başbakanlık İdari Usul Kanunu Hazırlığı Sempozyumu Bildiriler, Ankara, 1998, ss.130-143.
- Eryılmaz, Bilal, Kamu Yönetimi. Ankara: Okutman Yayıncılık, 2011.
- Jacqué, Jean-Paul. “*Le droit A Une Bone Administration Dans La Charte Des Droits Fondamentaux de L’Union Européenne*”, Revue Française d’Administration Publique. 137-138, 2011, 79-83.
- King, Cheryl Simrell, Kathryn M. Feltey & Bridget O’Neill Susel. “*The Question of Participation: Toward Authentic Public Participation in Public Administration*”, Public Administration Review. 58:4, 1998, 317-326.
- Le Clainche, Michel. “*L’administration Consultative, Elément Constitutif ou Substitut de la Démocratie Administrative?*”, Revue Française d’Administration Publique. 137-138, 2011, 39-48.
- Maisl, Herbert-Wiener & Céline-Woehrling Jean Marie. “*Un Décret Ne Fais Pas Le Printemps*”, L’Actualité Juridique Droit Administratif. 3, 1984, 137-149.

Mendes, Joana. “*Transparence et Participation: Des Principes Démocratiques Pour L’administration de l’Union Européenne*”, Revue Française d’Administration Publique. 137-138, 2011, ss.101-121.

Mosher, Frederick C. “*Democracy and the Public Service*”, Representative Bureaucracy: Classic Readings and Continuing Controversies, (Editör: Julie Dolan, David H. Rosenbloom), M.E.Sharp, New York, 2003, ss. 19-22.

OCDE, Moderniser L’Etat la Route A Suivre. Paris: Editions OCDE, 2005.

OCDE (2002), Des citoyens partenaires : information, consultation et participation à la formulation des politiques publiques (Gouvernance), Paris, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/governance/des-citoyens-partenaires_97892264295568-fr, [İndirme Tarihi:10.07.2012].

Poirot-Mazères, Isabelle. “*Conclusion Générale La Loi DCRA, Horizon Indépassable de La Relation Administrative?*”, La Loi du 12 Avril 2000 Relative Aux Droits des Citoyens Dans Leurs Relations Avec Les Administrations...Dix Ans Après (Editör: Sébastien Saunier), L.G.D.J. Toulouse, 2011, ss.287-302.

Rosenbloom, David H & Dolan Julie. “*La Bureacratie Représentative*”, Revue Française d’Administration Publique, No:118, 2006, ss.251-263.

Şengül, Ramazan. “*Yeni Yerel Yönetim Kanunları Çerçevesinde Türkiye’de Yerel Katılım*”, Beşinci Uluslar arası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, Kırgızistan, 2007, ss.1078-1087.

Waintrop, Françoise. “*Ecouter Les Usagers: De la Simplification A L’innovation*”, Revue Française d’Administration Publique. 137-138, 2011, 209-215.

Viguiet, Jacques. “*Vers La Démocratie Administrative*”, içinde: *Questions de Démocrate*, (Editörler: Patrick Cabanel, Jean-Marc Fevrier), Presses Universitaires du Mirail, Toulouse, 2000, ss.381-396.

Wang, XiaoHu & Montgomery Wan Wart. “*When Public Participation in Administration Leads to Trust: An Empirical Assessment of Managers’ Perceptions*”, Public Administration Review. 2007, 265 – 278.

Warin, Philippe. “*Les droits-créances aux usagers : rhapsodie de la réforme administrative*”, Droit et Société. 51/52, 2002, 437-453, <http://www.reds.msh-paris.fr/publications/revue/pdf/ds51-52/ds051052-11.pdf>, 16.07.2012.

Ziller, Jacques. “*Vrais et Faux Changements Dans Les Administrations En Europe*”, Revue Française d’Administration Publique. 105-106, 2003, 67-79.